

ΑΠΟ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Μ Π Α Υ Ρ Ο Υ Τ

Υπάρχουν σοβαρά επιχειρήματα που έδικαιολογούν το ότι μόλις στο πέμπτο έτος της μεταπολεμικής περιόδου του Φεστιβάλ του Μπάυρουτ, άπεφασίσθη ή νέα σκηνοθέτης της οδισσائيκής πρώτης μουσικοδραματικής δημιουργίας του Βάγκνερ «Ιπτάμενος Όλφελντς». Διότι ή από τους δύο έγγονους του διδασκάλου Βίλαντ και Βόλφγκανγκ έπινοηθείσα νέα σκηνοθετική τεχνοτροπία ή όποια διά της έκτεταμένης άπλοποιήσεως της σκηνηκής εικόνας, και της ήθσοιας των τραγουδιών του προσπαθεί να προσλάβει το ένδιαφέρον του θεατού εις την καθαρώς πνευματική Ιδέα της ποιήσεως, άρμόζει περισσότερο στα τελευταία Έργα του Βάγκνερ—Δαχτλίδη, Τριστόνος, Πάροισφαλ—όπου ο συμβολισμός παίζει έναν τόσο άποφασιστικό ρόλο. Πνευματοποητής σημαίνει πάντα άπομάκρυνση από τη Φύση, και έδώ άκριβώς προκόπτουν διαφανείς όπου ή μουσική, το έπίκεντρον της Βαγκνερικής δημιουργίας, έμπνέεται από φαινόμενα της φύσεως. Αυτό άπέδειξε άρκετά σαφώς ή περσιονή σκηνοθέτηση του «Τάνχρουντ» από τον Βίλαντ Βάγκνερ, ή όποια παρ' όλη την πειστική σύλληψη, ως σύνολον έπασχε από μίαν κάπως ύπερβολική άπορωμαντικοποίηση της σκηνογραφίας. Διότι: άν παραθέτομε με άσθεντική την διατύπωση του Βάγκνερ ότι σκηνηκή δράση σημαίνει «όρατες πράξεις της μουσικής», πρέπει συνεπώς ή όπτική να συμβαδίξει στενώς με την άκουστική μουσική εικόνα.

Ό Βόλφγκανγκ Βάγκνερ ο όποιος με την νέα του, πρό διετίας, έπιτυχή σκηνοθεσία του «Αόενγκριν» απέδειξε ότι δέν είναι τόσο φανατικά προσηλωμένος στα δόγματα της νέας σκηνοθετικής τεχνοτροπίας όπως ο άδελφός του, άπέφυγε στην φειτηή δεύτερη του σκηνοθετική δημιουργία του «Ιπτάμενος Όλφελντς» έπιμελώς, κάθε βεβιασμένο νεωτεριστικό πείραμα.

Εις την πρώτη και την τελευταία εικόνα, το εις το Μπάυρουτ άνευ διακοπής παίζόμενον Έργον, κυριαρχούσε με μεγάλη έκφραστικότητα το στοιχείο της φύσεως το όποιον ένέπνευσε στον Βάγκνερ αυτό το μεικταίωδες μουσικό δράμα: ή θάλασσα. Λιγότερο πειστική ήταν ή εικόνα της κάμαρας των ροδιανών, που της έλειπε ή άπόσφαιρα, γιατί ύπρχε προφανώς κάποια σύγχυσις στις άνταλγιές μεταξύ χώρου και κινήσεως, φωτός και χρώματος. Έξαιρετικά αντίθετος ήταν ή έρμηγεια από άπόφωας ήθσοιας. Άντι να περιήσση στο τόσο συχνά σφάλμα του να θέλλη ν' άντικαταστήση την κακή παράδοση του Βαγκνερικού στόμφο του το άκριβώς αντίθετό της, την ύπερβολική άτόνια στην εκ-

φραση, κατόρθωσε ο Βόλφγκανγκ Βάγκνερ με ένα καλά όπολογισμένο μέτρο της άπαγγελίας και της μιμητικής το όποιον έπέβαλε στους έκτελεστές, να δώση στο παίξιμό τους μία θερμή άνθρώπινη πνοή.

Έκ του συνόλου των σολλιστ πρέπει ν' αναφερθεί πρωτίτως ή *Astrid Varnay* που άπέβωσε τον ρόλο της Ζέντας με σφασθη έσωτερική φλόγα και χωρίς το παραμικρό ίχνος ύστερίας, τόσο ως φωνή όσον και ως ήθσοια όφείλει κανείς να την κατατάξη από τώρα στις διαλεκτές δυνάμεις του Μπάυρουτ. Δυστυχώς ο *Hermann Uhde* δέν έσάθη ο κατάλληλος έρμηγευτής για τον κύριο άνδρικό ρόλο, έτραγουδής βέβαια με έξαιρετική έκφραση, άλλα ή αούή καθ' έαυτή πολύ ώραία φωνή του είναι άκριβώς πολύ λυρική για ν' άποδώση τον δαιμονικό χαρακτήρα που άπαιτεί ο ρόλος του. Άπό πάσης άπόφωας έσοχο ήσαν ο *Ludwig Weber* ως Ντάλαντ και ο *Josef Traxel* ως τιμονιέρης. Νέον στοιχείον στο Μπάυρουτ ήταν ή κοντράτο *Elisabeth Schärfl* ή όποια με την ώραια και γεμάτη φωνή της έθηκε στον ρόλο της Μαίρης τις καλύτερες έντυπώσεις. Και πάλιν άνυπέβλητες ήσαν οι χωρωδές όπό την διεύθυνση του *Wilhelm Filtz*. Την γενική μουσική διεύθυνση ειχε ο *Hans Knopperlbusch* ο όποιος έβωσε στο δαιμονιώδες αούή της μουσικής μεταλλάξεως του "Άχασερ των θαλασσών μία κυριολεκτικώς συναρπαστική έρμηγεια.

Ίδιαίτερο ένδιαφέρον προκάλεσε ή έμφάνισις του διευθυντού *André Cluytens* της Όπερας των Παρισίων διότι είναι ή πρώτη φορά που δίδεται σ' ένα Γάλλο ή επαγέτα του μαστρού στο Μπάυρουτ. Το ντεμπούτο του στον «Τανχόζερ», που έπετέοχη κατόπιν της αιτήσεως του *Eugen Jochum* να άταλλαγή των καθηκόντων του λόγω ένός τραγικού οικογενειακού δυστυχήματος, ήταν από πάσης άπόφωας λαμπρό, μονοτόπι του έτέθη ένα σχετικώς μικρό χρονικό διάστημα για προετοιμασία. Η έρμηγεια του ειχε έναν έντελώς προσοπικόν χαρακτήρα. Μία έξαιρετικά έπιμελέτης άπόχρωση στην άπαγγελία, μία έντονη άλλα πάντα τα όρια του οισθητικού ώροφου τρωσού άπόδωση των ποικίλων όρηστρικών χρωμάτων, και μία στο γολικό ταμπεραμέντο άνταποκρινομένη ζωηρότης των τέμτι, είναι τα γνωρισμάτα της. Τα θεαλλώδη χειροκροτήματα με τα όποια το κοινό έχαριστοούσε τον έξαιρέτο έρμηγευτή και τοός πολυτίμους συνεργάτας του ήταν όσφολώς και ή έκδηλώσις της έπιθυμίας να τον έναναθή του χρόνου εις το άναλόγιον του διευθυντοό.

Σ Α Λ Τ Σ Μ Π Ο Υ Ρ Γ Κ

Άπό έλλειψη χώρου δέν δυνάμεθα έδώ να αναφέρμεν παρά την φωτεινή μελοδραματική «πρώτη» και αούή με συντομία. Η όπερα ή όποια επί τη έκαιρία αούή παρουσιάσθηκε στο διεθνές άκροατήριον του Φεστιβάλ ονομάζεται «Ιρλανδικός θρύλος» και όφείλεται στον ήδη εύρως γνωστό από μία σημαντική σειρά μελοδραμάτων και μπαλλέτων γερμανό συνθέτη *Werner Ekg*. Η πηγή από την όποια ο *Werner Ekg*, ο όποιος είναι και αούήν τή φορά ο λιμπρεττίστας του Έργου του, έντενέυσθη, είναι οι «*Irish Fairy and Folk Tales*» μία

συλλογή παλαιών Ιρλανδικών μύθων και θρύλων των όποιων ή νέα έκδοσις και έπιμελέτης όφείλεται στον τιμηθέντα διά το βραβείον Νόμπελ Ιδρυτή του Έθνοκού Ιρλανδικού θεάτρου *William Butler Yeats*. Σ' αούήν την συλλογή ύπάρχει ο θρύλος της κομήσσης *Cathleen* ο όποιος λέει: Μία φορά έμασίτις το νησι μεγάλης πείνας την όποια έξέματαέσθη ο διάβολος, για να πάρη ψυχές. "Έστελε δύο άπεισταλμένους του μεταμφιεσμένους σε ταξιδευοστας έμπόρους με την έντολη να προσφέρουν ψομί και τροφή στοός πεινασμένους, άν αούτοι τους που-

λήσουν ως αντίλαγμα την ψυχή τους. Η κόμηση **Cathleen** μία πλούσια πυργοδέσποινα μεγάλης καλλονής και άγνοητος παρετήρησε με φρίκη πώς δλοένα και περισσότερο άνθρωποι έφευγαν από την άπελπισία στα δίχτυα του διαβόλου. Είς μάτην προσπάθησε δινοντας όλη την περιουσία της να πε ορίση το κακό. "Όταν είδε ότι όλα πήγαιναν χαμένα προσέ, ερε στους ψευτοεμπόρους την ψυχή της για να σώση τους άλλους από την καταδίκη. Αύτοι ήξεραν πόσο θά ήταν πολύτιμη για τον άρχοντα της κολάσεως μία τόσο καθαρή και άγγελική ψυχή. Εούθς σταμάτησε το κακό και έδες οι ψυχές που είχαν πουληθεί έλευθερώθηκαν· άλλα ή **Cathleen** πεθαίνει και ό διάβολος θέλει να πάρη στήν κόλαση την ψυχή της. Τότε παρουσιάζονται οι άγγελοι δηλώνουν ότι για τον Θεό τίποτα δέν έχει πουληθεί, άποσπούν από τον διάβολο τή λεία του, και οδηγούν την **Cathleen** στον οράνω.

"Ό,τι πρό πάντων ένδιέφερε τον συνθέτη από τον θρόλο αυτό ήταν ή ιδέα ότι ένας άνθρωπος σε μία τελείως άπελπιστική κατάσταση με συνείδηση της εούθνης του παίρνει την άπόφαση να ξεφύγη από την άπελπισία. Στο λιμπρέτο του ό **Werner Evgk** δέν άφήνει την πείνα να φανή ως κάτι κακό που ένέσκηψε τυχαίως στήν χώρα, άλλα σαν ένα συστηματικόργανωμένο έργο μιας άνωνόμου σατανικής δυνάμεως με τον μοναδικό σκοπό να ύποτάξη τους άνθρωπούς στήν άπόλυτη έξουσία

της. Πείνα και φόβος είναι τα καλώς ύπολογισμένα μέσα με τα όποια μια όμάδι πρακτόρων των άοράτων τυράνων προσπαθεί να καταρακώσει ψυχικός τους άνθρωπος. "Άποτελείται από την τίγρη, ός άρχηγό, τον γόπα, τό φίδι, δύο κουκουβάγιες, και δύο όαινες, μία άποκροστική και ήρδη συντροφιά από ζώα, διότι είναι πάντοτε τα κατώτατα σπράματα της Ιεραρχίας της κολάσεως με τα όποια έρχονται εις έπαφήν οι άνθρωποι, είναι τα έκτελεστικά όργανα—οι στρατηγοί του όλέθρου παραμένουν πάντοτε κρυμμένοι και άπρόβλητοι. "Ό παραλληλισμός των διαφόρων πολιτικών τρομοκρατικών συστημάτων είναι σ' αυτήν την μορφή του κειμένου έξ Ίσου καταφανής, όπως και ή έκκλησις προς την ήθική αντίστασιν κατά του πανούργου, άοράτου μηχανισμού της άπανθρώπιος όπας ένσαρκνώεται από την κεντρική ήρωίδα του έργου **Cathleen**. Δέν ύπάρχει άμφιβολία: δια της νέας αυτής έρμηνείας άποκτά τό

παλιό άπολυτρωτικό δράμα μια έξόχως έπικαιρη έννοια. "Έδώ τό λυρικό θέατρο ξεπερνάει την σφαίρα του αισθητικού και παίρνει τό δικαίωμα ν' άπευθύνεται στο κοινόν έν όνόματι μιας άνθρωπιστικής ιδέας· και να τό προκαλεί να λάβη θέσιν άπέναντι του θέματος. "Άξιοσημείωτον στο λιμπρέτο, του όποιου ή γλώσσα διακρίνεται δια την παραστατικότητα και την πάντα πλαστική της έκφραση, είναι το γεγονός ότι παρά την συγχρονισμένη φραστική διατύπωση παραμένει τό φόντο του παλαυθού θρόλου διαφανές.

Στή μουσική άναγνωρίζει κανείς άμέσως τα κύρια χαρακτηριστικά τό τρόπου γραφίματος του **Werner Evgk**: Μεγάλη ρυθμική ζωντάνια μία έξαιρετικά ποικιλόχρωμη όρχηστρική παλλέττα και έντυπιασιακές ήχητικές αντίθεσεις. "Άρμονικώς έργάζεται ό **Evgk** με τίσαρες αβασικές συγχορδίες· οι όποιες μαζό περιέχουν και τους δώδεκα τόνους της χρωματικής κλίμακος. Στις μελωδικές του φράσεις κυριορχεί ως επί τό πλείστον ένα έντονο δραματικό ύφος, μόνον τό γιουτέτο των δύο κουκουβγιών έξελίσσεται σ' ένα πλατό μελωδικό τραγουδι, γεμάτο λυρισμό, άλλα και δόση ειείρωνείας, τό όποιον άκούεται άργότερα πολυφωνικώς άνεπτυγμένο από την όρχήστρα.

"Ιδιαίτερα έντύπωση προκαλέσαν οι σκηνές των δαιμόνων όπου τό συνεχές «οστινάτο» ώρισμένον χαρακτηριστικόν ρυθμικόν άποδίδει με πολλή πειστικότητα την

"Από τον «Ιρλανδικό θρόλο»

"Ο συνθέτης Βέρνερ Έγκ, ή πρωταγωνίστρια

Ινγκε Μάρκ και ό σκηνοθέτης Έσακρ Σού.

στατανική διάθεση των άπεσταλμένων της κολάσεως. "Αντιθέτως περιέργα ότση στή μουσική έκφραση φάνηκε στο τέλος ή άπολυτρωτική επέμβαση των άγγέλων, την ώρα που οι πράκτορες του διαβόλου φεύγουν με την **Cathleen** για τον κάτω κόσμο. Βεβαίως δέν περίμενε κανείς στήμε έδώ μία μουσική έξαυλώσεως ρομαντικού τύπου, ή ένα μεπελάντο—φινάλε με άγγέλους έν άγαλλίασι, άλλα αυτό που φάνηκε αρκετά σαφώς είναι ότι ό **Werner Evgk** δέν κατόρθωσε στή νέα του αυτή σκηνηκή δημιουργία να δώση στον «οράνω κόσμο» την ίδια παραστατικότητα την όποιαν επέτυχε στήν περιγραφή των δυνάμεων του σκότους. Γεγονός τό όποιον παρεκίνησε έναν γνωστό μουσικό κριτικό εις τό έξής συμπέρασμα: «Νά άποδώσει μουσικός ένας συνθέτης των ήμερών μας τό νόημα της άπελευθερώσεως, της άνατάσεως, της ελπίδος στήν ούράνια μακαριότητα, φαίνεται πολύ πιο δύσκολο παρά να περιγράψη τον φόβον, τον τρόμο, και

την άπελπισία, άκόμα και όταν όπως στην περίπτωση αυτήν ή διαφυγή από τόν έφιαλτικόν αυτόν κλοιό παρουσιάζεται ως κεντρικό θέμα δλοκλήρου του έργου.

Η έκτελεσις ήτο από πάσης πλευράς εξαιρετος, ό σκηνογράφος **Caspar Neher** και ό σκηνογράφος **Oscar Fritz Schuh** εξέητελησαν όλη τήν μαεστρία τους για να δημιουργήσουν στο ίδιόρυσμο αυτό έργο τήν άρμόζουσα σκηνηκή άτμόσφαιρα. Ίδιαίτερα έντόπως προεκάλεσε ή έπιτυχής αντίθεσις του άνω και του κάτω κόσμου, ή όποία άπεδόθη όχι μόνο σκηνογραφικώς, αλλά φάνηκε ιδιαίτέρως εκδηλη εις τήν διαφοράν τής μίμησις των έκτελεστών. Ένώ π.χ. τά γήινα πρόσωπα κινούνται και χειρονομοϋν έλεύθερα σαν άνθρωποι, οι δαίμονες με τά κυρτά τους κορμιά και τό πονηρό στριφογύρισμα των κινήσεών τους άποκαλύπτουν άμέσως τήν σκοτεινή τους προέλευση. Για τήν μουσική διεύθυνση δέν μπορούσε να βρεθή καταλλήλότερο πρόσωπο από τόν **Georg Szell** ό όποιος δικαίως θεωρείται σήμερα ως ένας των καλύτερων έρμηνευτών συγχρόνων μουσικοδραματικών έργων. Όλος ό ήχητικός πλούτος

σε χρώματα και ρυθμούς τής ένδιαφερούσης παρτιτούρας του **Werner Ege** ζωντάνεψε σε όλη τήν λαμπρότητά του. Από τούς σολίστας ήταν ό καθένας στο ρόλο του τόσο φωνητικώς όσο και από άπόψεως ήθοποιίας, ώστε μπορούμε να περιοριστοϋμε στο ν' αναφέρουμε έδω μόνον τά όνόματά τους: **Inge Borkk** (**Caltheen**), **Kurt Böhme** (ποιητής **Aleel**), ή χορεύτρια **Maria Lillo** (φίδι), **Walter Berry** (τίγρης), **Laszlo Szemere** (γύψ), **Max Lorenz** και **Oscar Czerwenka** (ύαινες), **Cloe Owen** και **Lillian Benningson** (κουκουβάγιες), **Margarete Klose** (παραμύνα **Oona**), **Waldemar Kmentl** και **Theo Bayle** (βοσκοί).

Συμπεραίνοντας από τίς ένθουσιώδεις έκδηλώσεις έπιδοκίμασίας του κοινού, που άνάγκασαν τόν συνθέτη και τούς έκτελεστές να έμφανισθοϋν περισσότερο από είκοσι φορές στο προσκήνιο, μπορεί να λεχθή ότι οι έορτές του Σάλτσμπουργκ σημείωσαν με τήν φειτεινή πρώτη έκτέλεση ενός νέου συγχρόνου μελοδραματικού έργου μίαν άναμφισβήτητη έπιτυχία.

Α. Κ. ΜΑΡΑΖΟΣ

ΕΝΑ ΠΑΡΑΞΕΝΟ ΘΕΛΑΝ ΣΧΕΤΙΚΟ ΜΕ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ